

ปัญหาการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในอำนาจของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง

PROBLEMS OF SPECIFIC TYPES OF CRIMINAL INQUIRY

UNDER THE AUTHORITY OF GOVERNING OFFICIALS

อริวัฒน์ พรหมชิต¹ จิตรดารมย์ รัตนวุฒิ² และ ธัญญาภัส ทองมุสิทธิ์³

Atiwat promchit, Jiddarom Rattanawut and Thanyaphat thongmusit

Article History

Received 28-02-2025; Revised: 11-04-2025; Accepted: 25-12-2025

<https://doi.org/10.14456/issc.2025.71>

บทคัดย่อ

บทนำ: ปัญหาการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในอำนาจของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองยังขาดความรู้และความเชี่ยวชาญ ดังนั้น เพื่อให้การสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในอำนาจของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการในทางปฏิบัติที่ชัดเจน จึงดำเนินการวิจัยในเรื่องนี้ **วัตถุประสงค์การศึกษา:** 1) ศึกษาความหมาย หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอำนาจการสอบสวนของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง 2) เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองกับพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ 3) ศึกษาขั้นตอนและรูปแบบการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในอำนาจของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง **ระเบียบวิธีวิจัย:** เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ บทความวิจัย กฎหมายของราชอาณาจักรไทย และกฎหมายต่างประเทศ นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในอำนาจของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง **ผลการวิจัย:** พบว่า 1) การสอบสวนคดีอาญาของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองเป็นการรวบรวมพยานหลักฐาน ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 ที่กำหนดให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครฯ 2) อำนาจการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองเป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครฯ โดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 โดยมีอำนาจสอบสวนความผิดคดีอาญาตามกฎหมาย จำนวน 16 ฉบับ ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดจะแต่งตั้งปลัดอำเภอเป็นพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายไม่ได้กำหนดคุณสมบัติหรือคุณสมบัติของปลัดอำเภอที่ผู้ว่าราชการจังหวัดจะพิจารณาแต่งตั้งไว้ ส่วนพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่ามีอำนาจสอบสวนความผิดคดีอาญา

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Master's degree, Faculty of Law, Suratthani Rajabhat University

E-mail: atiwat.jak@gmail.com *Corresponding author

²รองศาสตราจารย์, ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Assoc. Prof. Dr., This Advisor, Faculty of Law, Suratthani Rajabhat University

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Asst.Prof.Dr., Co-advisor, Faculty of Law, Suratthani Rajabhat University

ทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งมีการกำหนดคุณวุฒิหรือคุณสมบัติการเป็นพนักงานสอบสวนไว้เป็นการเฉพาะ และ 3) การสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในอำนาจของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองไม่ได้กำหนดวิธีการ ขั้นตอน และรูปแบบการสอบคดีอาญาของพนักงานสอบสวนไว้ ต่างกับของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีการกำหนดวิธีการ ขั้นตอน และรูปแบบการสอบไว้อย่างชัดเจน จึงมีข้อเสนอแนะให้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กำหนดคุณสมบัติของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองที่ผู้ว่าราชการจังหวัดจะพิจารณาแต่งตั้ง ต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีด้านนิติศาสตร์ และหรือเป็นผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรการสืบสวนสอบสวนของฝ่ายปกครอง กรมการปกครอง และแก้ไขกฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครฯ โดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 โดยกำหนดวิธีการ ขั้นตอน และรูปแบบการสอบคดีอาญาของพนักงานสอบสวนไว้ในกฎกระทรวงดังกล่าว **สรุป:** รูปแบบ และกระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนด รูปแบบ วิธีการ ในการสอบสวนความผิดคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองไว้เป็นการเฉพาะ

คำสำคัญ: การสอบสวนคดีอาญา; คดีอาญาบางประเภท; เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง

ABSTRACT

Introduction: Problems of specific types of criminal inquiry under the authority of Governing officials, governing officials still lack knowledge and expertise. Therefore, in order that specific types of criminal inquiry under the authority of governing officials. There are procedures and methods of operation in practice. Therefore, research is carried out in this matter. **Objectives:** 1) to examine the meanings, principles, concepts, and theories related to the inquiry authority of governing officers, 2) to compare the laws regarding the inquiry authority of governing inquiry officers and police case officers, and 3) to investigate the procedures and formats involved in conducting inquiry into specific types of criminal cases under the authority of governing inquiry officers. **Methods:** The study employed a qualitative methodology involving the analysis of information from books, textbooks, academic articles, research papers, and Thai and international laws. These sources were analyzed and compared to identify problems associated with specific types of criminal inquiry under the authority of governing officers. **Results:** 1) the criminal inquiry by governing officers involves gathering evidence related to offences, following the Criminal Procedure Code, Section 18 which grants authority to governing officers or senior police officers to investigate criminal cases in provinces other than Bangkok. 2) The authority in criminal inquiry of governing inquiry officers is outlined in Ministerial Regulations Specifying the Inquiry of Specific Types of Criminal Offences in Provinces Other than Bangkok by Governing Inquiry Officers B.E. 2554, along with its subsequent Additional Amendments (No. 2) B.E. 2555. In this respect, the governing inquiry officers are empowered to inquire into criminal offences Under 16 laws, with the Governor appointing the Deputy District Chief as the governing inquiry officer. However, the law does not specify the qualifications necessary for the Deputy District Chief to receive such an appointment from the Governor. Regarding the police case officers, those who rank Police Sub - Lieutenant or higher are empowered to inquire into general criminal offences as per the Criminal

Procedure Code. The specific qualifications or requirements are also outlined for individuals serving as police case officers. Lastly, 3) some types of criminal inquiry falling under the authority of governing inquiry officers lack specific methods, procedures, and formats for inquiring criminal cases. Unlike the Royal Thai Police which clearly outlines methods, procedures, and formats for inquiry. Consequently, this study recommends the Department of Provincial Administration under the Ministry of Interior to delineate the qualifications of governing inquiry officers considered for appointment by the governors. In this regard, the governing inquiry officer should possess a bachelor's degree in law and/or have completed the training course in governing inquiry officer provided by the Department of Provincial Administration. Furthermore, there is a call to amend the Ministerial Regulations Specifying the Inquiry of Specific Types of Criminal Offences in Provinces other than Bangkok by Governing Inquiry Officers B.E. 2554 and the Amendment (Version 2) BE 2555 (2012) in particular. This amendment aims to specify the methods, procedures, and formats for inquiring criminal cases by inquiry officers within the aforementioned ministerial regulations.

Conclusion: Formats and procedures of inquiry authority of governing inquiry officers. There is no legal provision specifying the formats, methods in specific types of criminal offences in provinces other than Bangkok by governing Inquiry officers of specifically.

Keywords: Criminal inquiry; Specific types of criminal; Governing officer

1. บทนำ

พัฒนาการของมนุษย์และการกำเนิดกฎหมาย (Chinbenchaphuch, 2005) ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีการพัฒนามาเป็นระยะเวลานานหลายล้านปี ซึ่งมีการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย และทางด้านสมอง เป็นผลให้สภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป โดยมนุษย์มีการพัฒนามากขึ้นจึงเริ่มรู้จักคิดค้นสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต ค้นหาวิธีการอยู่ร่วมกันด้วยความปลอดภัย และสามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันได้ กรณีเมื่อมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นจึงต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์ หรือระเบียบต่าง ๆ ในการใช้บังคับ จนกระทั่งพัฒนาเป็นระบบของกฎหมาย ที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม โดยมีหน่วยงานรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจในการปกครอง เพื่อกำกับดูแลรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ซึ่งเป็นผู้อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐ

การสอบสวนคดีอาญาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมอย่างหนึ่งที่ทำให้อำนาจรัฐดำเนินการบังคับกับประชาชนผู้กระทำความผิด โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้วางหลักเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาไว้ตั้งแต่ขั้นตอนการเกิดการกระทำความผิดอาญา การแจ้งความร้องทุกข์ การสอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงในการกระทำความผิด และทราบตัวบุคคลผู้กระทำความผิด เพื่อนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ตลอดถึงขั้นตอนการสรุปสำนวนส่งพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีต่อศาล

อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐในการสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(6) (Office of Judicial and Legal Affairs, 2019) พนักงานสอบสวนหมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ในการสอบสวน ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ที่กฎหมายให้อำนาจในการสอบสวนตามมาตรา 18 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แยกออกเป็น 2 กรณี กล่าวคือ

กรณีในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ตำรวจที่มีชั้นยศตั้งแต่ร้อยตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดในเขตอำนาจตน หรือผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับในเขตอำนาจตน

กรณีในจังหวัดอื่น ได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ ตำรวจที่มีชั้นยศตั้งแต่ร้อยตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดในเขตอำนาจตน หรือผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับในเขตอำนาจตน

โดยคำว่า “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่” ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้หมายถึงเจ้าพนักงาน ดังนี้

1) เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองในสังกัดของกระทรวงมหาดไทย ได้แก่ ปลัดกระทรวงมหาดไทย รองปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย อธิบดีกรมการปกครอง รองอธิบดีกรมการปกครอง ผู้อำนวยการกองการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง หัวหน้าฝ่ายและหัวหน้างานในกองการสอบสวนและนิติการกรมการปกครอง ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด นายอำเภอ และปลัดอำเภอยุ่เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ

2) ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ได้แก่ อธิบดีกรมตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจ ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ ผู้บัญชาการตำรวจ รองผู้บัญชาการตำรวจ ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจ ผู้บังคับการตำรวจ รองผู้บังคับการตำรวจ หัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัด รองหัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัด ผู้กำกับตำรวจ ผู้กำกับตำรวจภูธรจังหวัดเขต รองผู้กำกับตำรวจ รองผู้กำกับตำรวจภูธรจังหวัดเขต สารวัตรใหญ่ตำรวจ สารวัตรตำรวจ ผู้บังคับกองตำรวจ หัวหน้าสถานีตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป และหัวหน้ากิ่งสถานีตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

จึงเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองในสังกัดกระทรวงมหาดไทย และปลัดอำเภอ มีอำนาจในการสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิดหรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้ ประกอบกับกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2559 กำหนดให้มีภารกิจเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในหน้าที่พนักงานฝ่ายปกครอง และการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน โดยอำนาจในการสอบสวนของพนักงานฝ่ายปกครอง ตลอดจนกระทรวงมหาดไทยได้มีการปรับปรุงและออกกฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร โดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554 มีสาระสำคัญให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองทำการสอบสวนความผิดอาญาตามกฎหมาย จำนวน 19 ฉบับ ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร โดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 ให้ลดอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองสอบสวนให้มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาเหลือเพียง 16 ฉบับ ได้แก่ กฎหมาย ว่าด้วยกองอาสารักษาดินแดน กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเรียไร กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข กฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน กฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ กฎหมายว่าด้วยภาษีป้าย กฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน กฎหมายว่าด้วยยศและเครื่องแบบผู้บังคับบัญชาและเจ้าหน้าที่กองอาสารักษาดินแดน กฎหมายว่าด้วยโรงรับจำนำ กฎหมายว่าด้วยโรงแรม กฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ และกฎหมายว่าด้วยสุสานและฌาปนสถาน โดยได้ตัดอำนาจการสอบสวนตามกฎหมายออก จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการพนัน กฎหมายว่าด้วยสถานบริการ กฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน โดยกฎหมาย 3 ฉบับนี้กำหนดให้ตำรวจเป็นผู้ทำการสอบสวนและสรุปสำนวนส่งพนักงานอัยการดำเนินคดี

ตามที่กล่าวมาข้างต้น อำนาจการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีการบัญญัติอำนาจการสอบสวนไว้อย่างชัดเจนในส่วนของผู้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ว่าบุคคลใดบ้างมีอำนาจในการสอบสวน แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายไม่ได้กำหนดในส่วนของผู้ปลัดอำเภอไว้เป็นการเฉพาะว่าให้มีความรับผิดชอบงานฝ่ายใด รวมถึงคุณสมบัติพิเศษอย่างไร เช่น เป็นปลัดอำเภอซึ่งสำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ด้านนิติศาสตร์ หรือเป็นปลัดอำเภอซึ่งผ่านการอบรมหลักสูตรสืบสวนสอบสวนของผู้พนักงานฝ่ายปกครอง ของกรมการปกครอง จึงจะมีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทที่อยู่ในอำนาจของผู้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองได้ ซึ่งตามบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้ปลัดอำเภอทุกคนที่ปฏิบัติราชการในที่ทำการปกครองอำเภอมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งหมดทุกคน แต่กฎหมายไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ปลัดอำเภอ ที่เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการสอบสวนคดีอาญาบางประเภท ตามกฎหมาย 16 ฉบับ ประกอบกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานด้านการสอบสวน กล่าวคือ ปลัดอำเภอทุกคนไม่ได้มีความรู้ทางด้านนิติศาสตร์ และ/หรือผ่านการอบรมหลักสูตรสืบสวนสอบสวนของผู้พนักงานฝ่ายปกครอง กรมการปกครอง ปลัดอำเภอจึงไม่ได้มีความรู้และความเชี่ยวชาญในงานด้านการสอบสวนเป็นการเฉพาะ ซึ่งต่างกับผู้พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจที่มีสายงานรับผิดชอบ ในด้านการสอบสวนเป็นการเฉพาะ จึงส่งผลให้เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นตามกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของผู้ปลัดอำเภอ ปลัดอำเภอจะดำเนินการจับกุมพร้อมทำบันทึกการจับกุมส่งพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ เพื่อดำเนินการสอบสวนและสรุปสำนวนส่งพนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาล ทั้งที่บทบัญญัติของกฎหมายให้ปลัดอำเภอมีอำนาจในการสอบสวนการกระทำความผิด แต่ไม่ได้ดำเนินการสอบสวนตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจในการสอบสวนไว้ ส่งผลให้ผู้พนักงานฝ่ายปกครองที่มีหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา ไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนผู้อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐได้ จนทำให้เกิดความล่าช้า ซึ่งสอดคล้องกับคำที่ว่า "ความยุติธรรมที่ล่าช้าคือการปฏิเสธความยุติธรรม" (Niyomthai, 2013)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษา เรื่อง ปัญหาการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในอำนาจของผู้พนักงานฝ่ายปกครอง เพื่อให้การสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในอำนาจของผู้พนักงานฝ่ายปกครองมีขั้นตอน และวิธีดำเนินการในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงดำเนินการวิจัยในเรื่องนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความหมาย หลักการ แนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจการสอบสวนของผู้พนักงานฝ่ายปกครอง
2. ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจการสอบสวนของผู้พนักงานสอบสวน กับพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ
3. ศึกษาขั้นตอนและรูปแบบการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในอำนาจของผู้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง

3. การทบทวนวรรณกรรม

หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับอำนาจการสอบสวนของผู้พนักงานฝ่ายปกครอง

แนวความคิดในการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (Saenguthai, 1992) มีจุดเริ่มต้นจากสำนักกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งเป็นสำนักความคิดที่มีกำเนิดและวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยกรีก โดยสำนักนี้มีความเห็นว่ากฎหมายเป็นสิ่งที่อยู่แล้วตามธรรมชาติซึ่งอาจเรียกว่า “กฎหมายธรรมชาติ” และเกิดจากธรรมชาติโดยตรงเหมือนปรากฏการณ์อื่น ๆ ของโลก โดยพิจารณาว่าสิทธิเสรีภาพเป็นสิ่งมีค่า และอยู่กับมนุษย์มาแต่กำเนิด โดยมนุษย์มีเสรีภาพทางความคิด การแสดงออก การนับถือศาสนา เสรีภาพทางร่างกาย และเสรีภาพเหล่านี้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและเพิกถอนไม่ได้

การป้องกันปราบปรามการกระทำความผิดในส่วนของผู้มีอำนาจแต่เดิมนั้น เป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงของผู้พนักงานฝ่ายปกครอง อาทิเช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ปลัดอำเภอ นายอำเภอ กรมการอำเภอ ผู้ว่าราชการเมือง ผู้ว่าราชการจังหวัด โดยแต่ละคนจะมีอำนาจในเขตหน้าที่ของตน เนื่องจากในประเทศไทยยังไม่มีการตำรวจ และ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 ได้นำ

ระบบตำรวจจากต่างประเทศเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าว ก่อนมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478 เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการอำเภอ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การสอบสวนคดีอาญาในส่วนภูมิภาค เป็นอำนาจของฝ่ายปกครองและตำรวจ และมีการปรับเปลี่ยนไปมาเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญามาโดยตลอดระหว่างทั้งสองฝ่าย จนกระทั่ง พ.ศ.2554 กระทรวงมหาดไทย ออกกฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ.2554 กำหนดให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองทำการสอบสวนความผิดอาญาที่อยู่ในอำนาจรับผิดชอบของตน จำนวน 19 ฉบับ ซึ่งต่อมา พ.ศ.2555 ก็ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงดังกล่าวและให้ตัดกฎหมายออกไปจำนวน 3 ฉบับ พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง จึงมีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาบางประเภท จำนวน 16 ฉบับ

ความหมายของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16) (Criminal Procedure Code) บัญญัติว่า“พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพศติ เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่นๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม” ดังนั้น เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย สืบสวนจับกุมและปราบปรามการกระทำความผิด และเมื่อดำเนินการปราบปรามจับกุมแล้ว จะเข้าสู่ขั้นตอนในการสอบสวนซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Na Nakorn, 2009)

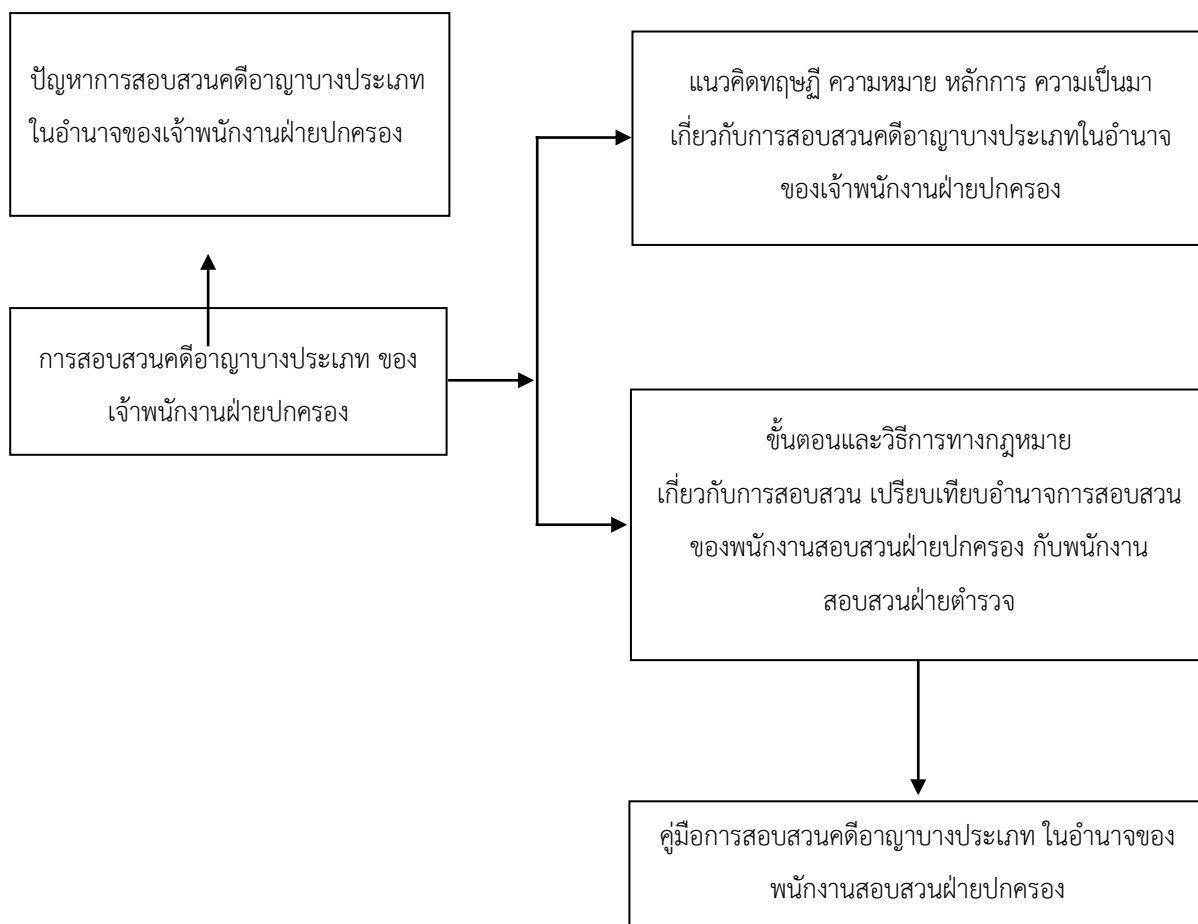
หลักการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง

การสอบสวนเป็นมาตรการที่สำคัญในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 120 ห้ามมิให้พนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาล โดยมีได้มีการทำการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน ดังนั้น การสอบสวนเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรม โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 18 กำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ ข้าราชการตำรวจที่มียศตั้งแต่ชั้นร้อยตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรี มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา โดยการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในอำนาจของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง คือการใช้อำนาจการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยในส่วนนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ออกกฎกระทรวงกำหนดหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองมีอำนาจทำการสอบสวนคดีอาญา ได้ฝ่ายเดียวโดยไม่ต้องสอบสวนร่วมกับตำรวจในความผิดซึ่งมีอัตราโทษทางอาญาไม่สูงนัก และความผิดทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายที่อยู่ในอำนาจของฝ่ายปกครองโดยตรง ทั้งนี้ ก็เพื่อประโยชน์แก่ทางราชการและความสะดวกแก่ประชาชนที่มาติดต่อราชการ และเพื่อให้กระทรวงมหาดไทยแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบในการสอบสวนความผิดอาญาของตำรวจ และให้ตำรวจทำหน้าที่ป้องกันปราบปรามอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีแนวความคิดโดยให้พนักงานฝ่ายปกครองบังคับใช้กฎหมายตามภารกิจของกระทรวงมหาดไทยได้ทั้งระบบ ตั้งแต่การเป็นนายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ออกใบอนุญาต การตรวจตราให้ปฏิบัติตามกฎหมาย การจับผู้กระทำความผิด และการสอบสวนดำเนินคดีเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย



5. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ บทความวิจัย กฎหมายของราชอาณาจักรไทย และกฎหมายต่างประเทศ นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในอำนาจของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง

6. ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาอำนาจการสอบสวน และคุณสมบัติของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง

พบว่า พนักงานฝ่ายปกครอง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีอำนาจทำการสืบสวนคดีความผิดอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครอง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในส่วนภูมิภาคได้กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด นายอำเภอ และปลัดอำเภอ เป็นผู้ที่มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญา และพนักงานฝ่ายปกครอง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีอำนาจการสอบสวนตาม

กฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร โดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554 ซึ่งกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งปลัดอำเภอ เป็นพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง แต่ไม่มีบทบัญญัติกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือหลักเกณฑ์ เกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติของปลัดอำเภอที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นพนักงานฝ่ายปกครองไว้โดยเฉพาะ เช่น คุณสมบัติด้านการศึกษา อายุการรับราชการ หรือเป็นผู้ผ่านการอบรม หลักสูตรการสืบสวนสอบสวนของฝ่ายปกครอง เป็นต้น โดยเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง ปลัดอำเภอ เป็นพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง

2. ผลการศึกษารูปแบบ และกระบวนการสอบสวนของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง

พบว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ออกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย คือ กฎกระทรวง กำหนดการสอบสวนความผิดคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 กำหนดหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองทำการสอบสวนคดีอาญา ได้ฝ่ายเดียวโดยไม่ต้องร่วมกับพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับ การบริการประชาชนของฝ่ายปกครอง เป็นการบริการประชาชนแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว ในเรื่องการพิจารณาทางปกครอง การอนุญาต การอนุมัติ การออก ใบอนุญาต การต่อใบอนุญาต และการควบคุมการประกอบกิจการประเภทต่าง ๆ ซึ่งเป็นความผิดกรณีที่มีอัตราโทษไม่สูง เพื่อประโยชน์ของทางราชการและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้มาติดต่อราชการและลดภาระแก่ศาล อีกทั้งพนักงานฝ่ายปกครองนั้นเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน และกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของพนักงานฝ่ายปกครอง ประจำปี 2563 (Department of Provincial Administration, 2020) เพื่อสร้างมาตรฐานให้กับพนักงานฝ่ายปกครองในการดำเนินการปฏิบัติงานการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา และยกระดับขีดความสามารถและบทบาทของพนักงานฝ่ายปกครองในการอำนวยความสะดวกให้สามารถคุ้มครองสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด โดยให้มีการจัดหาห้องหรือกั้น พื้นที่สำหรับการสอบสวน สำหรับให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองสอบปากคำซึ่งจะต้องเป็นความลับทั้งกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำสั่งแต่งตั้งปลัดอำเภอ เป็นพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง และให้นายอำเภอเป็นผู้ออกคำสั่งมอบหมายการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองเวรประจำวันและคำสั่งมอบหมายเจ้าหน้าที่ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ปกครอง พนักงานราชการ สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนหรือลูกจ้าง เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่เสมือนคดีเวรประจำวัน เพื่อช่วยเหลืองานธุรการทางคดีแก่พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง ตามกฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดคดีอาญาบางประเภทใน จังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 โดยให้นายอำเภอเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนตามมาตรา 18 วรรค 4 และเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามมาตรา 140 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกฎหมายไม่ได้กำหนด รูปแบบ วิธีการในการสอบสวนความผิดคดีอาญาบาง ประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองไว้เป็นการเฉพาะ

7. อภิปรายผล

จากการศึกษาอำนาจการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทของพนักงานฝ่ายปกครอง หมายถึง การสอบสวนของ พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ไปเป็นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และหมายความรวมถึง การสอบสวนตามกฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจาก กรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 ซึ่งการสอบสวน คดีอาญาบางประเภทในอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ออกกฎกระทรวงกำหนด อำนาจและหน้าที่ให้พนักงานฝ่ายปกครอง เป็นพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง โดยมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้ฝ่ายเดียวไม่ ต้องสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ ในความผิดซึ่งมีอัตราโทษทางอาญาไม่สูง และความผิดทางอาญาที่เกี่ยวข้อง

กับกฎหมายที่อยู่ในอำนาจของฝ่ายปกครองโดยตรง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่ทางราชการ และความสะดวกแก่ประชาชนที่มาติดต่อราชการ ซึ่งจากแนวคิดในการออกกฎหมายกระทรวงฯ ก็เพื่อให้กระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบแบ่งเบาภาระในการสอบสวนความผิดอาญาของตำรวจ และให้ตำรวจทำหน้าที่ป้องกันปราบปรามอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงให้พนักงานฝ่ายปกครองบังคับใช้กฎหมายตามภารกิจของกระทรวงมหาดไทยได้ทั้งระบบ ตั้งแต่การเป็น นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ออกใบอนุญาต การตรวจตราให้ปฏิบัติตามกฎหมาย การจับกุมผู้กระทำความผิด และการสอบสวนดำเนินคดีเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

1. ผลการศึกษาอำนาจการสอบสวนและคุณสมบัติของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง

พนักงานฝ่ายปกครอง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีอำนาจทำการสืบสวนคดีความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครอง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในส่วนภูมิภาคได้กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด นายอำเภอ และปลัดอำเภอ เป็นผู้มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้ และพนักงานฝ่ายปกครอง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีอำนาจการสอบสวนตามกฎหมายกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดคดีอาญา บางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร โดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 ซึ่งกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้ง ปลัดอำเภอ เป็นพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง ในความผิดอาญาตามกฎหมาย 16 ฉบับ ดังต่อไปนี้ ให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองสอบสวนได้

1. กฎหมายว่าด้วยกองอาสารักษาดินแดน
2. กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า
3. กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเรียไร
4. กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร
5. กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
6. กฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ
7. กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข
8. กฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน
9. กฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่
10. กฎหมายว่าด้วยภาษีป้าย
11. กฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน
12. กฎหมายว่าด้วยยศและเครื่องแบบผู้บังคับบัญชาและเจ้าหน้าที่กองอาสารักษาดินแดน
13. กฎหมายว่าด้วยโรงรับจำนำ
14. กฎหมายว่าด้วยโรงแรม
15. กฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ และ
16. กฎหมายว่าด้วยสุสานและฌาปนสถาน

โดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองจะมีอำนาจดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนการสืบสวน การจับกุมผู้กระทำความผิด เปรียบเทียบปรับให้คดีอาญาลดลงเล็กน้อยในชั้นพนักงานสอบสวน ตลอดจนมีอำนาจทำการสอบสวนในความผิดนั้น ๆ เพื่อสรุปสำนวนส่งให้พนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาล ตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในกฎหมายกระทรวงฯ

จากการศึกษาพบว่า ตำแหน่งปลัดอำเภอ ซึ่งเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งให้เป็นพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง ณ ที่ว่าการอำเภอ ตามกฎหมายกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดอาญา

บางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 ไม่มีบทบัญญัติกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือหลักเกณฑ์ เกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติของปลัดอำเภอ ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดได้พิจารณาแต่งตั้งเป็นพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองไว้เป็นการเฉพาะ

2. ผลการศึกษารูปแบบ และกระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 (State Administration Act B.E. 2534, 1991) วางหลักว่าในอำเภอหนึ่งให้นายอำเภอเป็นผู้บังคับบัญชาบรรดาข้าราชการในอำเภอ และให้มีปลัดอำเภอเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ ตามคำสั่งกรมการปกครองที่ 1752/2562 ลงวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2562 เรื่อง โครงสร้างส่วนราชการและการแบ่งงานภายในกรมการปกครอง (Department of Provincial Administration, 2019) กำหนดให้ที่ทำการปกครองอำเภอ แบ่งโครงสร้างภายในออกเป็น 4 กลุ่มงาน/ฝ่าย 1 สำนักงาน 1 ศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ ได้แก่ กลุ่มงานบริหารงานปกครอง กลุ่มงาน/ฝ่ายทะเบียนและบัตร กลุ่มงาน/ฝ่ายความมั่นคง กลุ่มงานฝ่ายอำนวยการและพิธีการ สำนักงานอำเภอ และศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ โดยแต่ละกลุ่มงาน/ฝ่าย, สำนักงานอำเภอ และศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ จะมีปลัดอำเภอซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในงานด้านต่างๆ ดังนั้น ที่ทำการปกครองอำเภอหนึ่งจะมีปลัดอำเภอ จำนวน 5 - 7 คน (ขึ้นอยู่กับกรอบอัตราตำแหน่ง และขนาดพื้นที่ของอำเภอนั้น ๆ) โดยภารกิจหลักของที่ทำการปกครองอำเภอมีหน้าที่ บำบัดทุกข์ บำรุงสุข ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ออกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย คือ กฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 กำหนดหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองทำการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทที่อยู่ในอำนาจของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ตามกฎหมายจำนวน 16 ฉบับ ได้ฝ่ายเดียวโดยไม่ต้องร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการบริการประชาชนของฝ่ายปกครอง เป็นการบริการประชาชนแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว ในเรื่องการพิจารณาทางปกครอง การอนุญาต การอนุมัติ การออกใบอนุญาต การต่อใบอนุญาต และการควบคุมการประกอบกิจการประเภทต่าง ๆ เช่น ใบอนุญาตประกอบกิจการโรงแรม ใบอนุญาตประกอบกิจการค้าของเก่า เป็นต้น ซึ่งเป็นความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูง เพื่อประโยชน์ของราชการและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้มาติดต่อราชการและลดภาระแก่ศาล อีกทั้งพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองนั้นเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน โดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน ประจำปี 2563 ของที่ทำการปกครองอำเภอ โดยกำหนดให้มีการจัดหาห้องหรือกันพื้นที่สำหรับให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองสามารถสอบปากคำซึ่งจะต้องเป็นความลับหรือปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีอาญาได้ ทั้งกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำสั่งแต่งตั้งปลัดอำเภอ เป็นพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง และให้นายอำเภอเป็นผู้ออกคำสั่งมอบหมายการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองประจำวัน และคำสั่งมอบหมายเจ้าหน้าที่ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ปกครอง พนักงานราชการ สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน หรือลูกจ้าง เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่เสมียนคดีประจำวัน เพื่อช่วยเหลืองานธุรการทางคดีแก่พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง ตามกฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 โดยให้นายอำเภอเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนตามมาตรา 18 วรรค 4 และเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามมาตรา 140 แห่งประมวลกฎหมาย วิชาชีพความอาญา (Na Nakorn, 2012) โดยกฎหมายไม่ได้กำหนด รูปแบบ วิธีการในการสอบสวนความผิดคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองไว้เป็นการเฉพาะ

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบ และกระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนด รูปแบบ วิธีการ ในการสอบสวนความผิดคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองไว้เป็นการเฉพาะ

8. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การกำหนดคุณสมบัติของพนักงานฝ่ายปกครองที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง และการแก้ไขกฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร โดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 เพื่อกำหนดขั้นตอน ในการดำเนินการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในอำนาจของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองไว้เป็นการเฉพาะให้ชัดเจนขึ้น สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพการทำงาน และระบบการสอบสวนของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

9. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในอำนาจพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง และการสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ ประกอบการวิเคราะห์อำนาจการสอบสวน คุณสมบัติผู้ทำการสอบสวน รวมถึงรูปแบบและกระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พบว่า ในปัจจุบันไม่มีการบัญญัติกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือหลักเกณฑ์ ที่กำหนดคุณสมบัติของพนักงานฝ่ายปกครองที่ได้รับแต่งตั้งเป็นพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองไว้โดยเฉพาะ ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะ ดังนี้

1. ให้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กำหนดคุณสมบัติของพนักงานฝ่ายปกครองที่ได้รับแต่งตั้งเป็นพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองไว้ในกฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครโดยพนักงานสอบสวน ฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 ดังนี้

1.1 เป็นพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งปลัดอำเภอ ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดออกคำสั่งแต่งตั้งเป็นพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง

1.2 เป็นผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ด้านนิติศาสตร์ และ/หรือ

1.3 เป็นผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรการสืบสวนสอบสวนของฝ่ายปกครอง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย โดยเทียบเคียงกับการกำหนดคุณสมบัติของพนักงานสอบสวน ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2565

2. ให้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย แก้ไขกฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร โดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 เพื่อกำหนดขั้นตอน ในการดำเนินการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในอำนาจของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองไว้เป็นการเฉพาะให้ชัดเจนขึ้น

REFERENCE

- Chinbenchaphuch, K. (2005). *Principles of public law*. Ramkhamhaeng University.
- Chitsujaritwong, R. (2017). *Reformation of Thailand's criminal inquiry system to promote justice for the people: A case study of criminal inquiries conducted by administrative officials* (Doctoral dissertation). Ramkhamhaeng University.
- Department of Provincial Administration. (2019). *Department of Provincial Administration Order No. 1752/2019 dated 26 September 2019: Government agency structure and division of work within the Department of Provincial Administration*.
https://multi.dopa.go.th/inspector/info_organ/about8/topic63
- Department of Provincial Administration. (2020). *Standard criteria for criminal investigation by administrative officials for the year 2020 of district administrative offices*.
<https://multi.dopa.go.th/criminal/assets/modules/news/uploads/3f0308ad605c6a8682248544fe5006ed5ed9a5ed595b56102300880231931372.pdf>
- Ministry of Interior. (2011, June 17). *Ministerial regulation prescribing the investigation of certain criminal offenses in provinces other than Bangkok by administrative inquiry officials, B.E. 2554 (2011). Government Gazette, 128(50)*.
- Ministry of Interior. (2012, December 21). *Ministerial regulation prescribing the investigation of certain criminal offenses in provinces other than Bangkok by administrative inquiry officials (No. 2), B.E. 2555 (2012). Government Gazette, 129(123)*.
- Ministry of Interior. (2016, January 18). *Ministerial regulation on the organization of the Department of Provincial Administration, Ministry of Interior, B.E. 2559 (2016). Government Gazette, 133(6ก), 26-32*.
- Na Nakorn, K. (2009). *Criminal justice reform: Reflecting the direction of development of the Thai justice process*. Winyuchon.
- Na Nakorn, K. (2012). *Criminal procedure law* (8th ed.). Winyuchon.
- Niyomthai, A. (2013). Principles of expeditious criminal trial. *Chulniti Journal, 10(6)*, 143-148.
- Office of Judicial and Legal Affairs. (2019). *The Criminal Procedure Code*.
<https://jla.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/115/iid/121396>
- Office of the Council of State. (2016). *Local Administration Act, B.E. 2457 (1914)*.
<https://www.ocs.go.th/council-of-state/#/public/browse>
- Saenguthai, H. (1992). *Basic knowledge of general law*. Thammasat University.
- Somphan, S. (2017). *Problems concerning the powers of administrative officials and police officers in criminal investigations* [Unpublished Master's thesis]. Sripatum University.